

RĪGĀ

2021.gada 8. februārī
Nr.1-23/020_e

Ekonomikas ministrijai
Paziņošanai e-adresē

**Saeimas Tautsaimniecības, agrārās, vides
un reģionālās politikas komisijai**
Paziņošanai e-adresē

Par grozījumu Alkoholisko dzērienu aprites likumā skaidrojumu
saistībā ar personu identifikāciju attālinātajos pirkumos

Latvijas Finanšu nozares asociācija (turpmāk – **Asociācija**) pārstāv virkni finanšu iestāžu, tostarp kredītiestādes un pensiju fondus, kā arī komersantus, kas sniedz finanšu iestādēm būtiskus pakalpojumus, un šo komersantu vidū ir arī *Smart-ID* risinājumu uzturošais komersants “SK ID Solutions”.

2020.gada 3.decembrī Saeima pieņēma grozījumus Alkoholisko dzērienu aprites likumā, atļaujot alkoholisko dzērienu mazumtirdzniecību ar distances līgumu tīmekļvietnē vai mobilajā lietotnē. Likumprojektu iesniedza Ministru kabinets, bet izstrādāja Ekonomikas ministrija. Iepazīstoties arī ar likumprojekta anotāciju, mums joprojām ir virkne neskaidrību par likuma teksta atbilstību likumprojekta autoru un likumdevēja gribai. Tādēļ lūdzam Ekonomikas ministriju un Tautsaimniecības, agrārās, vides un reģionālās politikas komisiju sniegt skaidrojumu par to, kāda ir bijusi likumprojekta autoru un likumdevēja izpratne, pieņemot grozījumus Alkoholisko dzērienu aprites likumā (turpmāk – **Likums**), to papildināt ar Likuma 6.¹ panta ceturto daļu.

Likuma 6.¹ panta ceturta daļa noteic: *“Lai ievērotu šā likuma 6. panta otrajā daļā noteikto personas vecuma ierobežojumu, alkoholisko dzērienu mazumtirgotājs pirms alkoholisko dzērienu pārdošanas tīmekļvietnē vai mobilajā lietotnē un samaksas saņemšanas nodrošina pircēja identitātes un vecuma pārbaudi, izmantojot kvalificētus vai kvalificētus paaugstinātas drošības elektroniskās identifikācijas līdzekļus vai Eiropas Parlamenta un Padomes 2015.gada 25.novembra direktīvā (ES) 2015/2366 par maksājumu pakalpojumiem iekšējā tirgū, ar ko groza direktīvas 2002/65/EK, 2009/110/EK un 2013/36/ES un regulu (ES) Nr. 1093/2010 un atceļ direktīvu 2007/64/EK norādītajām drošas lietotāju autentificēšanas prasībām atbilstošus personas elektroniskās identifikācijas līdzekļus.”*

Asociācija, izvērtējot Likuma 6.¹ panta ceturta daļas šā brīža redakciju un pastāvošo situāciju Latvijā attiecībā uz elektroniskās identifikācijas līdzekļiem, kvalificēts vai kvalificētu paaugstinātas drošības elektroniskās identifikācijas pakalpojums ir Fizisko personu elektroniskās identifikācijas likuma 8.panta otrajai un septītajai daļai atbilstošs risinājums, kas norādīti Aizsardzības ministrijas mājaslapā, proti, LVRTC produkti,¹ kas atbilst arī regulas Nr.910/2014 par

¹ Sk.: https://www.mod.gov.lv/sites/mod/files/document/20181220_re%C4%A3istrs.pdf

elektronisko identifikāciju un uzticamības pakalpojumiem elektronisko darījumu veikšanai iekšējā tirgū (turpmāk – **eIDAS regula**) prasības.

Kā otru alternatīvu risinājumu Likuma 6.¹ panta ceturtnā daļā paredz atsauci uz Eiropas Parlamenta un Padomes 2015.gada 25.novembra direktīvu (ES) 2015/2366 par maksājumu pakalpojumiem iekšējā tirgū (turpmāk – **Direktīva**) ir piemērojama noteiktiem maksājuma pakalpojumu sniedzējiem (Direktīvas 1.pants). Direktīva neskaidro jautājumus par elektroniskajiem identifikācijas līdzekļiem, kā tikai 4.pantā definē **autenticēšanu** (*ir procedūra, kas maksājumu pakalpojumu sniedzējam dod iespēju pārbaudīt maksājumu pakalpojumu lietotāja identitāti vai konkrēta maksājumu instrumenta izmantošanas pamatojumu, tostarp lietotāja personalizēto drošības datu pielietojumu*) un **drošu lietotāju autenticēšanu** (*ir autenticēšana, izmantojot divus vai vairākus elementus, ko klasificē kā zināšanas (to, ko zina tikai lietotājs), valdījumu (to, kas ir tikai lietotāja valdījumā) un neatņemamas īpašības (lietotājam raksturīgas īpašības) un kas ir savstarpēji neatkarīgi, proti, neatbilstība vienam kritērijam neapdraud pārējo elementu uzticamību, un kas ir izstrādāti tā, lai nodrošinātu autenticēšanas datu konfidencialitātes aizsardzību*).

Atbilstoši Direktīvai netiek atsevišķi regulēti elektroniskie identifikācijas līdzekļi, bet gan tikai tas, ka Direktīvas subjektiem ir jāizmanto jebkādi tādi rīki, kas nodrošina drošu autenticēšanu maksājumu vajadzībām. Praksē tas nozīmē, ka maksājumu pakalpojumu sniedzējs, nodrošinot Direktīvas prasības attiecībā uz autenticēšanu un drošu lietotāju autenticēšanu: 1) var izmantot Fizisko personu elektroniskās identifikācijas likuma 8.panta otrās un septītās daļas kārtībā reģistrētos elektroniskās identifikācijas pakalpojumus; 2) var veidot pats savus risinājumus; 3) var izmantot citu komersantu izstrādātus risinājumus. Latvijā maksājumu pakalpojumu sniedzēji, piemēram, pietiekami bieži izvēlas izmantot “SK ID Solutions” izstrādāto elektroniskās identifikācijas rīku “Smart-ID”, kas nodrošina maksājumu pakalpojumu sniedzējam Direktīvas prasību pilnīgu izpildi.

No anotācijas nepārprotami izriet likumdevēja mērķis – izmantot mehānismu, kas ļautu mazumtirgotājam, drošticami noskaidrot pircēja vecumu.

Pēc Asociācijas ieskatiem, nebūtu pamatoti identifikācijā obligāti vienmēr iesaistīt pašu maksājumu pakalpojumu sniedzēju, ja tehnoloģiski ir iespējams autonomi izmantot tādu autonomu autenticēšanas rīku, ko izmanto kāds maksājumu pakalpojuma sniedzējs Direktīvas prasību nodrošināšanai (piemēram, *Smart-ID*). Loģisks risinājums, interpretējot Likuma 6.¹ panta ceturto daļu, būtu tāds, ka mazumtirgotājs, pircēja identitātes un vecuma pārbaudi varētu veikt gan ar maksājumu pakalpojumu sniedzēja starpniecību (piemēram, līdzīgi kā, pieslēdzoties latvija.lv, izmantojot *Smart-ID* vai citu rīku, kad persona no sākuma nokļūst internetbankā), gan tieši (autonomi), izmantojot maksājumu pakalpojuma sniedzēja izmantotu, bet paša neradītu risinājumu (piemēram, *Smart-ID* uzreiz bez internetbankas apmeklēšanas). Klientu autenticēšanas rīks (piemēram, *Smart-ID*) nekļūst nedrošāks no tā, ka viņu izmanto autonomi bez maksājumu pakalpojumu sniedzēju starpniecības, tieši pretēji – autonomi izmantojamais rīks var būt tikai ar augstākām prasībām, nevis katrā gadījumā pielāgots maksājumu procesa vajadzībām pēc maksājumu apjoma.

Likumprojekta anotācija par pircēja identifikāciju sniedz skaidrojumu saistībā ar klientu neklātienas identifikācijas risinājumiem, ko izmanto noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanas jomā, uzsākot darījuma attiecības ar jaunu klientu. Šiem risinājumiem nav tieša sakara ar likuma tekstā minēto Direktīvu, bet gan ir saistība ar Ministru kabineta 2018.gada 3.jūlija noteikumiem Nr.392 “Kārtība, kādā Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma

finansēšanas novēršanas likuma subjekts veic klienta neklātienas identifikāciju” (piemēram, kas nosaka, ka var izmantot viena centa maksājumu identificēšanas nolūkiem). No likuma teksta gan iespēja izmantot šos noteikumus gramatiski neizriet, tomēr nebūtu pamatoti šādu risinājumu izslēgt, ja to drīkst izmantot, piemēram, lai stingri regulēti subjekti saskaņā ar citiem normatīvajiem aktiem spētu lemt par darījuma attiecību uzsākšanu ar kādu personu, cita starpā arī noteiktos gadījumos nosakot personas vecumu.

Ņemot vērā iepriekšminēto, lūdzam sniegt skaidrojumu, atbildot uz trīs jautājumiem:

1. Vai Likuma prasības tiek izpildītas, ja mazumtirgotājs pircēja identifikācijai izmanto maksājumu pakalpojuma sniedzēja – kredītiestādes – internetbankas autentifikāciju (kā pieslēdzoties latvija.lv)?
2. Vai Likuma prasības tiek izpildītas, ja mazumtirgotājs pircēja identifikācijai autonomi izmanto risinājumu, ko kredītiestādes klienti lieto internetbankas autentifikācijai un tas maksājumu procesā atbilst Direktīvai neatkarīgi no tā, vai šis risinājums atbilst *eIDAS* regulai?
3. Vai Likuma prasības tiek izpildītas, ja mazumtirgotājs pircēja identifikācijai izmanto identifikācijas maksājumu (piemēram, viena centa maksājumu), ko pircējs veic no sava konta, šo maksājumu apstiprinot ar autentifikācijas līdzekli, ko parasti maksājumu pakalpojumu sniedzējs, pie kura ir konts, piedāvā saviem klientiem kā Direktīvai atbilstošu risinājumu?

Uzdodot šos trīs jautājumus, prezumējam, ka autentifikācijas risinājums kā tāds atbilst un tiek izmantots atbilstoši Direktīvas prasībām. 1. un 2. jautājuma gadījumā tiek izmantots t.s. PIN1 (identificējas), bet 3.jautājumā – PIN1 (identificējas pie maksājumu pakalpojumu sniedzēja) un PIN2 (arī autorizē identifikācijas maksājumu, ko saņem mazumtirgotājs). Īpaši pievēršam Jūsu uzmanību, ka minētie risinājumi ir piemērojami tikai tad, kad mazumtirgotājs saņem pircēja personas kodu, pēc kura var noteikt pircēja vecumu. No jauna izsniegtie personas kodi un ārvalstnieki (nerezidenti) ar šo netiek aptverti. Attiecībā uz 1.jautājumā minēto situāciju, informējam, ka tā ir iespējama, ja tirgotājs izveido tiešu sadarbību ar maksājumu pakalpojuma sniedzēju (t.s. *banklink*). Vienlaikus informējam, ka attiecībā uz personas kodu lietošanu maksājumos (3.jautājums), Asociācija ir sniegusi skaidrojumus Datu valsts inspekcijai, kas pārbauda, vai personas koda automātiska iekļaušana maksājumu saturošā informācija ir pieļaujama. Ja tiks konstatēts, kas tas nav pieļaujams, tas skars vairākas nozares un 3.jautājumā ietvertā atbilde būs skatāma kopsakarā ar secinājumiem pārbaudes lietā.²

Ja atbildes sagatavošanai uz šo vēstuli ir nepieciešama attālināta tikšanās, izsakām gatavību pārrunāt vēstulē minēto abpusēji pieņemamā laikā.

Ar cieņu

valdes priekšsēdētāja

Sanita Bajāre

ŠIS DOKUMENTS IR ELEKTRONISKI PARAKSTĪTS AR
DROŠU ELEKTRONISKO PARAKSTU UN SATUR LAIKA ZĪMOGU

Armands Onzuls, armands.onzuls@financelatvia.eu

² Sk.: https://www.financelatvia.eu/wp-content/uploads/2020/08/par_personas_koda_lietosanu_maksajumos_20200821.pdf